

lobby planet

Brussel de Europese wijk

Ontdek de lobbyhoofdstad van Europa

Deze gids

Deze compacte reisgids laat je kennismaken met de verborgen wereld van het lobbyen in de Europese wijk van Brussel.

De tekst in deze gids is van Corporate Europe Observatory (CEO). Zlatan Peric verzorgde de grafische vormgeving, Paradigmshift.nl maakte de plattegrond van de Europese wijk en Khalil Bendib tekende de cartoon voor het omslag. De foto's zijn afkomstig van CEO. Onze dank gaat uit naar iedereen die op de een of andere manier heeft bijgedragen aan deze gids.

De inhoud van deze Lobby Planet Gids mag gereproduceerd of geciteerd worden, onder voorwaarde dat dit niet voor commerciële doeleinden gebeurt en de bron vermeld wordt. Als je deze gids als (inspiratie)bron voor een publicatie gebruikt zou CEO graag een exemplaar van die publicatie ontvangen.

Deze eerste Nederlandstalige versie van de Lobby Planet Gids is gebaseerd op de Engelstalige versie van november 2004.

Corporate Europe Observatory
Amsterdam, juni 2005

Corporate Europe Observatory (CEO) is een in Amsterdam gevestigde onderzoeks- en campagnegroep, die aandacht wil vestigen op de negatieve gevolgen van de toenemende economische en politieke macht van bedrijven en hun lobbyorganisaties voor democratie, sociale rechtvaardigheid en het milieu.

De Wittenstraat 25
1052 AK Amsterdam
tel: 020-6127023
fax: 020-6861208
e-mail: ceo@corporateeurope.org
website: www.corporateeurope.org

Inhoudsopgave

DEZE GIDS	1
PLATTEGROND VAN DE EUROPESE WIJK IN BRUSSEL	4
VOORWOORD	6
FEITEN OVER DE EUROPESE WIJK	7
Erheen en weer weg	7
Wie lobbyt en hoe	8
WELKOM IN HET BRUSSELSE LOBBYPARADIJS	9
De instellingen van de Europese Unie.....	9
SCHUMANPLEIN	10
Boeing, Airbus, DuPont, Dow Chemical, British Petroleum en Philip Morris	10
WETSTRAAT	11
Berlaymontgebouw	11
Justus Lipsius	11
Résidence Palace	11
Het Karel de Grote gebouw	12
KORTENBERGLAAN	13
Kortenberglaan 60.....	13
Industrie versus mens en milieu: 1 - 0.....	13
Kortenberglaan 118 US Chamber of Commerce, Addleshaw Goddard, Hill & Knowlton en Burson-Marsteller Bromine Science and Environmental Forum (BSEF).	14
Mantelorganisatie voor de broom-industrie.....	15
Kortenberglaan 168.....	15
Kortenberglaan 107.....	16
Concurrentiegekte	16
FROISSARTSTRAAT	17
Transatlantic Policy Network (TPN) en de Transatlantic Business Dialogue (TABD).	17
Transatlantische trucs	17

IJZERHARDSTRAAT	18
LEOPOLDPARK	19
Friends of Europe, Forum Europe en de New Defense Agenda	19
Het Brusselse militair-industriële complex	19
WIERTZSTRAAT	20
Society of European Affairs Professionals (SEAP), Weber Shandwick, International Council for Capital Formation.	20
Een parlement vol lobbyisten.....	20
LUXEMBURGPLEIN EN LUXEMBURGSTRAAT	21
Luxemburgplein en Luxemburgstraat	21
Lobbystrijd om biotechnologie	22
GUIMARDSTRAAT	23
Herbert Smith	23
Een ultraliberale revolutie in Brussel?	23
BUITEN DE EUROPESE WIJK	24
EU Committee of the American Chamber of Commerce (AmCham)	24
Europese Rondetafel van Industriëlen (ERT).	24
HET TIJ KEREN	25
Lobby bedrijfsleven in Brussel aanpakken	25
Rondleidingen door de Europese wijk	25
Meer informatie en onderzoek	25

Voorwoord

Bij het grote publiek blijft de zorgwekkend grote invloed van het bedrijfsleven op het beleid van de Europese Unie een onbekend thema. Deze politieke invloed van het bedrijfsleven draagt bij aan het democratisch tekort van de Europese Unie en tast de kwaliteit van sociale en milieuwetgeving aan.

Corporate Europe Observatory (CEO) houdt zich al sinds 1997 bezig met dit thema. Wij publiceren de resultaten van ons onderzoek zowel in gedrukte vorm als via onze website www.corporateeurope.org

Sinds een paar jaar organiseren we rondleidingen door de Europese wijk van Brussel. Op deze manier hebben al honderden studenten, parlementariërs en assistenten, journalisten, medewerkers van maatschappelijke organisaties en andere geïnteresseerden kennis kunnen maken met de verborgen wereld van het lobbyen in Brussel. Vlak naast de gebouwen van de Europese instellingen vinden we in de Europese wijk de kantoren van lobbygroepen, PR-bureaus, denktanks en andere organisaties die de belangen van het bedrijfsleven in Brussel vertegenwoordigen. Deelnemers aan de rondleidingen kunnen met eigen ogen zien waar de duizenden lobbyisten in Brussel hun werk doen, en krijgen daarbij uitleg over wat die lobbyisten nu precies doen en wat voor gevolgen dat heeft. Het is onze ervaring dat een op het eerste gezicht ingewikkeld en abstract onderwerp voor de meeste mensen zo een stuk concreter en tastbaarder wordt.

Met dit gidsje kan iedereen op eigen kracht de Europese wijk verkennen.

Maar ook voor de thuisblijvers kan het dienen als een korte inleiding tot een steeds belangrijker wordende dimensie van de Europese politiek die in de media onderbelicht blijft. Ook al kunnen we tijdens de rondleidingen en in deze gids alleen maar het topje van de Brusselse lobby-ijsberg laten zien, het biedt toch een kijkje in een wereld waarvan je het bestaan misschien niet eens vermoedde. Politieke bewustwording is een voorwaarde voor verandering en voor het terugdringen van de macht van bedrijven. Wij hopen dat dit gidsje zal inspireren om in actie te komen voor democratie, het milieu en sociale rechtvaardigheid.

Waarschuwing en verzoek

Dingen veranderen snel, zeker ook in de Europese wijk in Brussel. Lobbygroepen verhuizen, nieuwe kantoren schieten op onverwachte plekken uit de grond, enzovoorts.

Laat het ons weten als je dingen tegenkomt die niet (meer) kloppen, dan kunnen we de volgende uitgave van dit gidsje nog nauwkeuriger en bruikbaar maken.

Alle tips en adviezen voor aanvulling en verbetering zijn bijzonder welkom.

Corporate Europe Observatory
De Wittenstraat 25
1052 AK Amsterdam
tel: 020-6127023
fax: 020-6861208
ceo@corporateeurope.org
www.corporateeurope.org

Feiten over de Europese wijk

Sinds Brussel zichzelf uitriep tot hoofdstad van Europa, heeft de stad een enorme gedaantewisseling ondergaan, met name in het gebied ten oosten van de oude binnenstad. De chique Leopoldswijk van weleer, met zijn prachtige Jugendstil-architectuur, veranderde in een soort Gotham City vol grauwe kantoorblokken waar zich buiten kantooruren vrijwel niemand waagt.

De vier vierkante kilometer tussen de Kunstlaan en het Jubelpark staan tegenwoordig bekend als de Europese wijk. De vraag naar kantoorruimte in dit gebied is onverzadigbaar, en het ene na het andere huizenblok valt er ten prooi aan de slopershamer om plaats te maken voor nieuwe kantoorkolossen. In de negentiger jaren waren er overal in de Europese wijk braakliggende bouwterreinen te vinden, maar deze zijn intussen bijna allemaal met nieuwbouw opgevuld. De meeste buurtbewoners zagen zich gedwongen om te verhuizen. Vandaag de dag wonen er nog maar 15.000 mensen in deze wijk: vooral eurocraten die zich de torenhoge huurprijzen kunnen veroorloven. Overdag werken hier echter 85.000 mensen, verspreid over vele honderden kantoren. In het spitsuur is het bijna onmogelijk de twee verkeersaders door de Europese wijk – de Wetstraat en de Belliardstraat – over te steken terwijl de zijstraten dan verstoep zijn met auto's die op weg zijn naar hun plekje in een van de vele parkeergarages onder de kantoorgebouwen.

Er is nog maar weinig over van de ruim opgezette en groene buurt die ruim een eeuw geleden voor de Belgische elite werd gebouwd naar

het voorbeeld van de wijk Bloomsbury in Londen. Veel steden-schoon moet je hier dan ook niet verwachten, maar de nabijheid van het bestuurlijke centrum van de Europese Unie is bijna overal in de Europese wijk voelbaar. Op de trottoirs rond het Schumanplein en het Luxemburgplein kun je alle Europese talen horen spreken, en rond lunchtijd struikel je bijna over de eurocraten en lobbyisten die hun toegangspasjes en badges vaak duidelijk zichtbaar hebben opgespeld of om hun nek hangen. Bij regen kleurt het hier blauw van de europaplus's.

's Avonds en in het weekeinde is het gebied nagenoeg verlaten.

Erheen en weer weg

De makkelijkste manier om in de Europese wijk te komen, is met de metro. Stap uit op metrostation Schuman. Vanaf het Noordstation van Brussel gaat er vier keer per uur een trein die stopt op de stations Brussel-Schuman en Brussel-Luxemburg (dit station is handig als je de wandeling bij het Europees Parlement wilt beginnen). Het is in Brussel altijd verstandig om een paraplu bij je te hebben, want het regent er maar liefst 170 dagen per jaar.

Wie lobbyt en hoe

Met hoeveel ze precies zijn is onbekend, maar naar schatting werken er in Brussel meer dan 15.000 lobbyisten. Zo'n zeventig procent daarvan is direct of indirect in dienst van het bedrijfsleven; ongeveer twintig procent lobbyt voor regionale overheden, steden en internationale instellingen en de resterende tien procent vertegenwoordigt maatschappelijke organisaties zoals vakbonden, volksgezondheidsorganisaties, milieuorganisaties of ontwikkelingsorganisaties.

Vrijwel elke industrietak heeft een eigen belangenorganisatie in Brussel, variërend van de zeer bescheiden 'European Bottled Watercooler Association' tot de federatie van de Europese chemische industrie (CEFIC) met ruim 140 medewerkers. Bedrijven die zich hebben gespecialiseerd in 'Public Affairs' (PA) en 'Public Relations' (PR) verschaffen aan zo'n duizend mensen in Brussel werk. De grootste firma's in deze sector zijn (op alfabetische volgorde): APCO, Burson-Marsteller, Fleishman-Hillard, Hill & Knowlton en Weber Shandwick. Wie voldoende geld heeft kan de lobbyisten van deze bedrijven inhuren om EU-ambtenaren en europarlementariërs te belobbyen of om strategische informatie en advies te geven. Eén zo'n lobbyadviesbureau is Kimmons & Kimmons, geleid door Chrissie Kimmons, een voormalig lobbyiste van farmaciegigant GlaxoSmithKline. Tijdens een lobbytraining in Brussel in 2004, gaf zij een overzicht van gangbare lobbystrategieën, waaronder:

'de kanonneerboot'

agressief lobbyen, zoals dreigen met bedrijfsverplaatsing als een wetsvoorstel niet wordt afgeblazen (een uiterste middel)

'Kofi Annan' (staat ook bekend als 'paard van Troje')

constructieve betrokkenheid tonen door een wederzijds aanvaardbaar compromis voor te stellen (een veelbeproefde strategie in Brussel)

'good-cop bad-cop'

één bedrijf of organisatie volgt een harde lijn, zodat andere bedrijven en lobbygroepen een tussenpositie kunnen innemen met een minder extreem voorstel dat echter allerminst een compromis is

'de tandarts'

eerst de 'rotte kiezen' uit een voorstel halen en daarna de rest 'behandelen'

'de derde partij'

toenadering zoeken tot maatschappelijke organisaties of vakbonden om je eigen standpunt kracht bij te zetten

'de ezel'

beleidsmakers overhalen voor een standpunt door slim in te spelen op hun belangen en voorkeuren, zonder daarbij te vervallen in verleiding en omkoping

Welkom in het Brusselse lobbyparadijs

De ingewikkelde en vaak weinig transparante besluitvormingsprocedures van de Europese Unie en het ontbreken van een Europese publieke opinie maken Brussel tot een paradijs voor lobbyisten. Brussel concurreert intussen met Washington DC om de titel van lobbyhoofdstad van de wereld. Meer dan duizend lobbyorganisaties en honderden PR-firma's en advocatenkantoren staan klaar om de belangen van het bedrijfsleven te vertegenwoordigen. Meer dan 300 multinationals hebben hun eigen lobbykantoor in Brussel en dan zijn er nog tientallen denktanks die financieel afhankelijk zijn van het bedrijfsleven. Meer dan tweederde van de 15.000 professionele lobbyisten in Brussel vertegenwoordigt de belangen van het bedrijfsleven, en dan met name

van het grootbedrijf. Maatschappelijke organisaties zijn weliswaar ook steeds beter vertegenwoordigd in Brussel, maar zij hebben niet de financiële en organisatorische slagkracht waar de industrie wel over kan beschikken. De federatie van de chemische industrie in Europa, CEFIC, heeft meer lobbyisten in Brussel rondlopen dan alle milieuorganisaties bij elkaar.

De Europese Commissie, die het alleenrecht heeft om nieuwe EU-wetgeving voor te stellen en te ontwikkelen is een van de belangrijkste doelwitten voor lobbyisten. Maar de groeiende bevoegdheden van het Europees Parlement hebben ertoe geleid dat daar ook steeds meer lobbyisten actief zijn.

De instellingen van de Europese Unie

De **Europese Commissie** heeft het exclusieve recht om voorstellen te doen voor nieuwe EU wetgeving, en het mandaat om de implementatie van EU regels te controleren. Hoewel de Commissie vaak het imago heeft ontransparant en niet-controleerbaar te zijn, is de situatie bij de **Raad van Ministers** eigenlijk nog veel ernstiger. Via de Raad hebben de regeringen van de EU-lidstaten het uiteindelijke beslissingsrecht over wetsvoorstellen van de Commissie. Deze beslissingen vinden grotendeels achter gesloten deuren plaats. Zo beslist het 'Comité van Permanente Vertegenwoordigers' (COREPER), dat bestaat uit hoge ambtenaren en ambassadeurs van de lidstaten, naar schatting over 90% van de Raadsbesluiten. Belangrijke beslissingen over de toekomstige ontwikkeling van de EU worden genomen door de Europese Raad, dat wil zeggen de Eurotoppen, waaraan de presidenten en premiers van de 25 lidstaten deelnemen. De macht van het Europees Parlement is in de laatste decennia behoorlijk toegenomen. Op veel beleidsterreinen, maar nog lang niet alle, heeft het nu het samen met de Raad van Ministers het medebeslissingsrecht, dat wil zeggen het recht om voorstellen van de Europese Commissie goed te keuren, aan te passen of te blokkeren. Het **Europees Parlement** is over de jaren gegroeid van 142 leden uit 6 lidstaten in 1957 tot 732 leden uit 25 landen vandaag de dag. Hoewel de Parlementsgebouwen in Brussel enorm zijn en nog steeds worden uitgebreid, is de officiële zetel van het Parlement in Straatsburg. Elke maand reizen alle 732 Europarlementariërs met hun assistenten voor de plenaire vergaderingen af naar Straatsburg. Het megalomane gebouwencomplex van het Europees Parlement aldaar staat drie weken per maand min of meer leeg.

Schumanplein

Deze rotonde, met een parkje in het midden, vormt het hart van de Europese wijk. Tussen twaalf en twee uur 's middags zijn de stoepen vol met eurocraten op weg naar lunchafspraken in één van de vele nabijgelegen restaurants. Rond deze tijd van de dag is het Schumanplein de perfecte plek om de sfeer van de Europese wijk te proeven, en eurocraten te spotten. Als je de Wetstraat in de richting van het centrum van Brussel in kijkt zie aan je rechterhand het Berlaymont, de zetel van de 25 eurocommissarissen en hun staf, en rechts het uit roze graniet opgetrokken 'Justus Lipsius'-gebouw van de Raad van Ministers.

In de kantoorpanden aan de andere kant van het Schumanplein is een

nog steeds groeiend aantal 'EU affairs' kantoren van grote multinationals gevestigd. In de lobby van nummer 6, het Regus Centre, zie je onder andere de naambordjes van de concurrerende vliegtuigbouwers Boeing en Airbus en de Amerikaanse chemiegiganten DuPont en Dow Chemical, twee Amerikaanse chemiegiganten. Deze laatste twee spelen een hoofdrol in de lobbycampagne van de chemische industrie tegen de plannen voor een nieuwe Europese chemicaliën-wetgeving (het zogenaamde REACH-voorstel). In het pas gerenoveerde gebouw op nummer 11 hebben olieproducent British Petroleum (BP) en tabaks- en voedselgigant Philip Morris recentelijk een kantoor betrokken.

Het hoofdkwartier van de Raad van Ministers van de Europese Unie.

Deze drukke boulevard is een van de hoofdverkeersaders van de Europese wijk. Het eerste stuk vanaf het Schumanplein is relatief rustig, want de hoofdverkeersstroom gaat hier door een ondergrondse tunnel, maar een stukje voorbij het Berlaymont en het Justus Lipsius komt een constante stroom auto's tevoorschijn om tussen de groezelige kantoorgebouwen naar het centrum van Brussel te razen.

Berlaymontgebouw

Het Berlaymontgebouw aan de Wetstraat 200 is de hoofdzetel van de Europese Commissie. Het X-vormige, 13 verdiepingen hoge gebouw, dat ook wel 'Berlaymonster' wordt genoemd, werd in de herfst van 2004 heropend na 13 jaar gesloten te zijn geweest in verband met asbestsanering en een ingrijpende verbouwing. In de ovalen doos op het dak vergaderen elke woensdagmorgen de 25 eurocommissarissen onder voorzitterschap van José Manuel Durão Barroso. De 2200 kamers in het gebouw bieden plaats aan de 25 eurocommissarissen, hun kabinetten en ondersteunend personeel, in totaal zo'n 3000 mensen. De rest van de 18.000 werknemers van de Europese Commissie werkt verspreid over de gebouwen van de Directo-raten-Generaal (DG's) elders in de Europese wijk.

Justus Lipsius

In dit plompe, met roze graniet beklede fort aan de Wetstraat 175 bevindt zich het secretariaat van de Europese Raad van Ministers, met 2400 medewerkers. Hoewel het gebouw met een vloeroppervlak van ongeveer 240.000 vierkante meters niet klein bemeten is, verrijst er een stukje verderop aan de Wetstraat een nieuw gebouw voor de Raad. Dit is de

toekomstige lokatie voor de halfjaarlijkse EU-toppen, die sinds 2004 allemaal in Brussel plaatsvinden. Het Justus Lipsius herbergt ook een groot aantal vergaderzalen, die worden gebruikt voor Raadsbijeenkomsten en de vergaderingen van de vele technische adviescommissies en beleidsvoorbereidende comités van de Raad.

Résidence Palace

Op de begane grond van dit voormalige luxe appartementencomplex (Wetstraat 155) vinden vrijwel dagelijks persconferenties en PR-evenementen plaats. Het Résidence Palace is de zetel van het Internationale Perscentrum Brussel. In het gebouw zijn de kantoren van diverse media-organisaties gevestigd. Maar je vindt er ook een aantal denktanks, zoals het European Policy Centre (EPC), de Lisbon Council en TechCentral-Station.

Het European Policy Centre is een van de bekendste en meest gerespecteerde denktanks in Brussel. Het presenteert zich als een neutrale organisatie, maar het leunt zwaar op financiële bijdragen van het bedrijfsleven en de Raad van Advies wordt gedomineerd door mensen uit het bedrijfsleven.

Op de derde verdieping van het Résidence Palace vinden we het Brusselse kantoor van TechCentral-Station, een agressieve rechts-liberale denktank uit de VS, die drijft op donaties van bedrijven als Microsoft, Exxon en McDonalds. Sinds 2002 heeft TechCentralStation een kantoor in Brussel en een Europese website die volgeschreven wordt door columnisten die in een cowboy-achtige retoriek felle aanvallen doen op Europese milieu- en sociale wetgeving

Het Karel de Grote gebouw

Dit enorme gebouw met een voorzetgevel van glas en staal (Wetstraat 170) is de thuisbasis van drie onderdelen van de Europese Commissie: de Directoraten-Generaal Buitenlandse Betrekkingen, Handel en Uitbreiding.

Het Directoraat-Generaal Handel van de Europese Commissie vertegenwoordigt de Europese Unie bij internationale handelsbesprekingen, bijvoorbeeld in de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Sinds 1997 ligt DG Handel permanent onder vuur van maatschappelijke organisaties, die vinden dat het internationale handelsbeleid van de Europese Unie niet alleen de belangen van het bedrijfsleven moet dienen, maar ook moet bijdragen aan de bescherming van het milieu, armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling.

Onder de handelscommissarissen Leon Brittan en Pascal Lamy werkte de EU nauw samen met de VS om als gezamenlijk machtsblok hun commerciële belangen te verdedigen in de WTO-onderhandelingen. Maar tijdens de WTO-top in Seattle (1999) en vier jaar later in Cancún (2003) weigerden de ontwikkelingslanden om akkoord te gaan met de voorstellen van de EU en de VS. Helaas valt niet te verwachten dat de nieuwe handelscommissaris, de Engelsman Peter Mandelson, hierin enige positieve verandering zal brengen. Mandelson was kortstondig Minister van Handel en van Noord-Ierse Zaken onder Tony Blair. Mandelson, die in Engeland ook wel bekend staat als de 'Prince of Darkness' werd in het verleden in verband gebracht met dubieuze lobbypraktijken en geniet een reputatie als politiek manipulator.

Het Résidence Palace en daarnaast de toekomstige lokatie voor de halfjaarlijkse EU-toppen in aanbouw.

Kortenberglaan

Ondanks de weinig elegante uitstraling is deze grijze en drukke straat een van de lobbyhoofdstraten in Brussel.

Kortenberglaan 60

Achter de glazen façade van dit gebouw vind je de Brusselse lobbykantoren van een aantal zeer grote bedrijven, waaronder de Duitse chemiereus BASF, de Franse wapen- en elektronica-producent Thales en energieconglomeraat E.ON. BASF leidt het lobbyoffensief van de chemische

industrie tegen nieuwe Europese chemicaliënwetgeving (het zogenaamde REACH-voorstel). Toen BASF's topman Eggert Voscherau president werd van de Europese chemielobby CEFIC, gooide hij de eerdere polderbenadering van CEFIC ten aanzien van de chemicaliënwetgeving overboord, en begon een veel agressievere tegencampagne. Het anti-REACH offensief is misschien wel de grootste en meest onverantwoordelijke lobbycampagne van het bedrijfsleven in de geschiedenis van de EU.

Industrie versus mens en milieu: 1 - 0

Het is schokkend, maar waar: ongeveer 99% van alle chemicaliën die in de EU verkocht en toegepast worden, is niet door de overheid getest op milieu- of gezondheidseffecten. Voor veel van de honderdduizenden ongeteste stoffen bestaat de verdenking dat ze kanker verwekken, of dat ze allergiën, geboortedefecten, verminderde vruchtbaarheid en andere ernstige gezondheidsproblemen veroorzaken. De schadelijke effecten van veel chemicaliën voor natuur en milieu zijn al even zorgwekkend. Daarom kwam de Europese Commissie met een ambitieus voorstel voor de Registratie, Evaluatie en Autorisatie van Chemicaliën (REACH), dat bedrijven zou verplichten om de veiligheid van chemische producten aan te tonen. Volgens het eerste voorstel uit 1999 zouden de chemieproducenten tienduizenden chemicaliën moeten registreren, en cruciale informatie verschaffen omtrent de veiligheid ervan. Stoffen met een hoog risico zouden vervangen moeten worden door veiliger alternatieven, als die beschikbaar zijn. De chemische industrie wees dit voorstel ten stelligste af. CEFIC, de federatie van Europese chemiebedrijven, heeft miljoenen euro's uitgegeven aan een lobby- en mediacampagne om het voorstel van de Commissie te vertragen en af te zwakken. De anti-REACH campagne werd ook gesteund door de Amerikaanse chemische industrie en de Bush regering. Buitenlandminister Colin Powell zette via de Amerikaanse ambassades de regeringen van diverse EU-lidstaten onder druk.

Onder aanvoering van BASF intensiverde CEFIC in 2002 de anti-REACH campagne. In deze campagne stond het begrip 'concurrentievermogen' centraal. De industrie betoogde dat het REACH-voorstel een zware bedreiging vormt voor het hoofddoel van de 'Lissabonagenda' dat de EU in 2010 de meest concurrerende economie ter wereld moet zijn. Door de chemische industrie betaalde rapporten van adviesbureaus kwamen met sterk overdreven schattingen van de kosten en werkgelegenheidseffecten als gevolg van REACH. Onder druk van (totaal onrealistische) cijfers van miljoenen banen die op de tocht zouden staan als gevolg van REACH sloten de Britse, Duitse en Franse regeringen zich al snel aan bij het koor van REACH-vijanden. En ook in Brussel zelf is de lobby van de chemische industrie veel omvangrijker dan de lobby van maatschappelijke organisaties die ijveren voor betere milieu- en gezondheidsregels.

Als gevolg van deze overweldigende druk was het herziene voorstel dat de Commissie in oktober 2003 presenteerde veel minder ambitieus. De eisen voor het testen en het geven van licenties waren sterk afgezwakt, terwijl het herziene voorstel veel ontsnapingsclausules kende. Als er niet een krachtige campagne vanuit de hoek van maatschappelijke organisaties op gang komt, lijken de vooruitzichten voor een goede Europese chemicaliënwetgeving mager. Het Europees Parlement zal zich in de loop van 2005 over de voorstellen uitspreken.

Kortenberglaan 118

Stap het portiek van dit gebouw binnen en werp een blik op de naam-bordjes: Kortenberglaan 118 is een fascinerend voorbeeld van een Brussels lobby-ecosysteem. In het gebouw bevinden zich de **US Chamber of Commerce**, de lobbykantoren van voedselgigant **Unilever**, de Brusselse vertegenwoordiging van **Addleshaw Goddard** en andere advocatenkantoren gespecialiseerd in EU-wetgeving, evenals twee van de grootste public relations firma's in Brussel: **Hill & Knowlton** en **Burson-Marsteller**.

Burson-Marsteller is een van de meest controversiële internationale PR-bedrijven. Recente klanten van Burson-Marsteller zijn bijvoorbeeld het Iraqi National Congress (INC) van Ahmad Chalabi en de Saoedische koninklijke familie (die hoopte zich te kunnen vrijwaren van negatieve publiciteit na de terroristische aanslagen in de VS van 11 september 2001 waarbij een groot aantal Saoediërs betrokken was).

David Earnshaw, een van de managing directors van de Brusselse vestiging van Burson-Marsteller heeft een bijzondere carrière achter de rug: in de jaren negentig was hij lange tijd lobbyist voor de farmaceutische industrie en na een korte tussenstop bij Oxfam kwam hij in juni 2002 bij Burson-Marsteller terecht. Earnshaw was in de jaren negentig de spil in de lobbycampagne van de farmaceutische industrie rondom de EU-richtlijn voor patenten op leven. In die tijd liep Burson-Marsteller tegen de lamp met een in opdracht van de biotech-industrie ontwikkelde strategie om Europeanen over te halen genetisch gemanipuleerd voedsel te consumeren. Het strategievoorstel lekte

uit naar de media en veroorzaakte een flink schandaal.

In de kantoren van Burson-Marsteller op de derde en vierde verdieping werken zo'n 45 mensen. Een aantal van hen is druk bezig met het draaiende houden van mantelorganisaties die speciaal voor klanten uit het bedrijfsleven zijn opgericht. Een voorbeeld van zo'n mantelorganisatie is het **Bromine Science and Environmental Forum (BSEF)**. Deze organisatie wordt betaald door een handvol chemische bedrijven uit de VS, Israël en Japan. Terwijl deze goed betalende klanten grotendeels buiten zicht blijven, voeren lobbyisten van Burson-Marsteller onder de naam BSEF campagne tegen Europese plannen om een aantal giftige brandvertragende stoffen van de Europese markt te weren of aan strenge regels te onderwerpen.

De naam-bordjes in de lobby van Kortenberglaan 118.

Mantelorganisatie voor de broom-industrie

Het Bromine Science and Environmental Forum (BSEF) is niet wat het op het eerste gezicht lijkt te zijn. Het gaat hier niet om een samenwerkingsverband van wetenschappers en milieuorganisaties, maar om een door Burson-Marsteller ten behoeve van 's werelds grootste broomproducenten opgerichte mantelorganisatie. Dit gebeurt omdat de broomproducenten bang waren voor een Europees verbod op de door hun gefabriceerde broomhoudende brandvertragers. Deze stoffen worden op steeds grotere schaal toegepast in uiteenlopende producten als electronica, computers, bankstellen, kleding, bouwmaterialen en auto's. Helaas zijn veel broomhoudende brandvertragers erg giftig en moeilijk afbreekbaar. Ze worden vaak vergeleken met DDT en PCBs, stoffen die sinds de jaren '70 vrijwel overal ter wereld zijn verboden. In 2003 kwam er weliswaar een EU-verbod op drie soorten broomhoudende brandvertragers, maar de meest voorkomende soort (de deca-BDE's) blijven op grond van de omstreden conclusie van de officiële Europese risico-analyse voorlopig toegestaan.

Via het BSEF subsidieert de broomindustrie wetenschappelijke studies die bijvoorbeeld concluderen dat broomhoudende brandvertragers juist goed zijn voor het milieu, omdat ze helpen branden te voorkomen en daarmee zorgen voor minder luchtvervuiling. Op deze manier probeert de broomindustrie het politieke debat in Europa over de milieu- en gezondheidsrisico's van broomhoudende brandvertragers en de officiële risico-analyse van de Europese Unie op subtiele wijze te beïnvloeden. Het Bromine Science and Environmental Forum richt zich vooral op de Europese Commissie en op de experts die de Europese risicoanalyses uitvoeren, maar heeft ook in het Europees Parlement een aantal geaccrediteerde lobbyisten rondlopen, waaronder Lawrie McLaren, een van de topconsultants van Burson-Marsteller.

Het BSEF heeft herhaaldelijk geprobeerd milieuorganisaties die wijzen op mogelijke gezondheids- en milieugevaren van broomhoudende producten de mond te snoeren. Zo ontvingen diverse kranten en televisiestations in mei 2003 een brief namens het BSEF van het advocatenkantoor Harbottle & Lewis. In de brief werden de aangeschreven media verzocht om geen aandacht meer te besteden aan de waarschuwingen van het Wereldnatuurfonds, Greenpeace en anderen ten aanzien van broomhoudende brandvertragers. De brief eindigde met de volgende waarschuwing: "Ter kennisgeving delen wij mee dat onze cliënt de media-aandacht rond broomhoudende brandvertragers nauwlettend zal volgen, en niet zal aarzelen om alle beschikbare middelen in te zetten als onjuiste of onnauwkeurige verklaringen de zakelijke belangen van onze cliënt ongunstig beïnvloeden."

Kortenberglaan 168

In het acht verdiepingen hoge gebouw op de hoek van de Fultonstraat bevindt zich het hoofdkantoor van UNICE, de Europese federatie van werkgeversorganisaties. Met ongeveer 50 medewerkers is UNICE een van de grootste organisaties van het bedrijfsleven in Brussel. UNICE is een uiterst conservatieve en zeer effectieve lobbymachine die aan de lopende band standpunten produceert en lobbyt op een breed scala van onderwerpen. De macht van UNICE steunt niet alleen op het lobbywerk in Brussel, maar ook op de

inspanningen van honderden medewerkers van de nationale werkgeversorganisaties, die de UNICE-standpunten bij de regeringen van de EU-lidstaten inpeperen. UNICE hanteert de laatste tijd een steeds agressievere benadering. Zo pleit de organisatie sinds kort voor een moratorium op nieuwe EU-initiatieven op sociaal gebied zolang Europa nog niet het meest concurrentiekrachtige blok ter wereld is.

In het UNICE-gebouw op Kortenberglaan 168 bevindt zich ook het kantoor van het European Services

Forum (ESF). Het ESF vertegenwoordigt de commerciële Europese dienstverlenende bedrijven en heeft ten doel de Europese standpunten bij de onderhandelingen over liberalisering van diensten in de Wereldhandelsorganisatie (WTO) te beïnvloeden. De oprichting van het ESF kwam tot stand op initiatief van de Europese Commissie. Deze wilde via het ESF haar strategie voor de WTO-dienstenonderhandelingen nauw met het bedrijfsleven afstemmen. In de eerste fase van de onderhandelingen heeft het ESF de Europese Commissie inderdaad geadviseerd over de inhoud van het Eisenpakket dat de EU in deze onderhandelingen aan andere landen voorlegt (waaronder de eis tot liberalisering van basisvoorzieningen als drinkwater en gezondheidszorg). De WTO-onderhandelaars van de Europese Unie komen regelmatig langs op de Kortenberglaan 168 om het ESF op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen in de WTO-onder-

handelingen. Zulke besprekingen worden vaak afgesloten met een informele cocktail party.

Kortenberglaan 107

UNICE koos enkele jaren terug de Kortenberglaan 168 als nieuwe locatie voor haar hoofdkantoor. Een van de redenen was waarschijnlijk de strategische ligging, schuin tegenover het gebouw van het Directoraat-Generaal voor de Interne Markt, op nummer 107. DG Interne Markt staat bekend als een bastion van het bedrijfsleven. Het werd tot eind 2004 geleid door de Nederlandse eurocommissaris Frits Bolkestein. Bolkestein's ijver om de Interne Markt verder te dereguleren heeft hem een slecht imago opgeleverd. Zijn voorstel voor een Europese dienstenrichtlijn, de Bolkesteinrichtlijn, staat bij de vakbonden ook bekend als Frankenstein-richtlijn. Bolkestein's opvolger, de Ierse liberaal Charles McCreevy, heeft er zijn handen vol aan.

Concurrentiegekte

Dankzij de inspanningen van **UNICE** en de **Europese Rondetafel van Industriëlen (ERT)** kwam internationale concurrentiekracht bovenaan de Europese politieke agenda te staan. Volgens de Lissabonagenda, die in maart 2000 werd gelanceerd, moet Europa in het jaar 2010 de meest concurrerende mondiale economie worden. In de praktijk betekent dit dat alle andere beleidsdoelen ondergeschikt zijn aan de bevordering van de concurrentiekracht. UNICE en de ERT hebben hier de afgelopen jaren maximaal voordeel uit proberen te halen en eisten bijvoorbeeld met succes dat al het EU-beleid moet worden getoetst op mogelijke negatieve gevolgen op de concurrentiekracht. In het voorjaar van 2004 werd dit voorstel voor verplichte 'business impact assessments' door de EU-lidstaten omhelsd. De Europese verplichtingen voor reductie van de uitstoot van broeikasgassen onder het Kyoto-protocol zouden wel eens het eerste slachtoffer van deze 'business impact assessments' kunnen worden. Bij zijn aantreden in het najaar van 2004 kondigde José Manuel Barroso aan dat hij als voorzitter van de Europese Commissie absolute voorrang zal geven aan het realiseren van de Lissabonagenda.

Froissartstraat

Vanwege de gunstige ligging is de Froissartstraat een populair adres voor lobbygroepen: vlakbij de zetels van de Europese Commissie en de Raad van Ministers aan het Schumanplein, en op loopafstand van de gebouwen van het Europees Parlement, aan de andere kant van het Leopoldpark. Op de eerste en tweede verdieping van de Froissartstraat 115 bevinden zich de kantoren van twee invloedrijke, maar nauwelijks bekende groepen: het Transatlantic Policy Network (TPN) en de Transatlantic Business Dialogue (TABD).

In beide organisaties is de scheidinglijn tussen bedrijfsleven en politiek volstrekt onduidelijk. In het kader

van het Transatlantic Policy Network zetten parlementariërs en lobbyisten uit het bedrijfsleven zich gezamenlijk in voor de vorming van een EU-VS vrijhandelszone. De Transatlantic Business Dialogue bestaat uit 35 grote ondernemingen uit de VS en Europa, die met verregaande steun van Europese Commissie en de regering Bush voorstellen doen om belemmeringen voor vrije handel en investeringen te ontmantelen. Onder die belemmeringen valt in de optiek van de TABD zo'n beetje alles wat de winsten van het bedrijfsleven zou kunnen aantasten, bijvoorbeeld voorstellen voor nieuwe wetgeving ter bescherming van het milieu of consumentenbelangen.

Transatlantische trucs

Het ligt niet direct voor de hand om in een periode van langzame verwijdering tussen Europa en de VS onderhandelingen te beginnen over een transatlantische vrijhandelszone. Toch kreeg een voorstel van het Transatlantic Policy Network in die richting in april 2004 steun van een grote meerderheid van het Europees Parlement. De resolutie was het werk van de Duitse christen-democraat Elmar Brok, die met knippen-en-plakken hele zinnen uit een document van het Transatlantic Policy Network had overgenomen. Brok is een vooraanstaand lid van het TPN, en heeft een bijbaan als 'Senior Vice President Media Development' van media-gigant Bertelsmann, een bedrijf dat ook lid is van het TPN. Vrijwel alle Europarlementariërs die in het debat over de resolutie het woord voerden (waaronder de Duitse sociaal-democrate Erika Mann), waren lid van het TPN, maar kozen er in het debat voor deze dubbelrol niet te onthullen.

Terwijl het Transatlantic Policy Network zijn aandacht met name richt op het Europees Parlement en het Amerikaanse Congres, maakt de Transatlantic Business Dialogue vooral gebruik van de zeer nauwe banden met de Europese Commissie en de Amerikaanse regering. Tijdens de EU-VS-top in juni 2004 mocht een hoge delegatie van de TABD een pakket van eisen voorleggen aan de regeringsleiders. Een van de eisen was het afzwakken van nieuwe EU-wetgeving voor de registratie en het testen van chemicaliën (REACH). Consumentenorganisaties die REACH wilden verdedigen kregen geen gelegenheid om de top toe te spreken.

Sinds 2003 staat de TABD onder leiding van Neville Isdell van Coca-Cola en Niall Fitzgerald van Reuters. Unilever speelt een hoofdrol in de coördinatie aan Europese kant.

IJzerhardstraat

De hoek van de Froissartstraat en de IJzerhardstraat biedt een mooi uitzicht op de futuristische gebouwen van het Europees Parlement die boven de bomen van het Leopoldpark uittorenen. Op het braakliggende terrein achter de schuttingen tussen de IJzerhardstraat en de Belliardstraat, nu weelderig met vlinderstruiken begroeid, zal in de toekomst een luxe hotel verrijzen. Let ook op de vervallen gebouwen aan de Belliardstraat, een goed voorbeeld van vastgoedspeculatie. In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw waren dergelijke braakliggende terreintjes en wegwijnende gevels een veel voorkomend verschijnsel in de Europese wijk, maar de transfor-

matie van woonwijk tot kantorenpark is nu vrijwel voltooid. Meer naar rechts, naast het Résidence Palace op de hoek van de Wetstraat en de Etterbeekse Steenweg verrijst een gebouw waar in de toekomst alle belangrijke EU-toppen zullen plaatsvinden. De halfjaarlijkse topbijeenkomsten van de EU-regeringsleiders vonden tot voor kort altijd plaats in de lidstaat die op dat moment EU-voorzitter was, maar vanwege de toenemende kosten (en de vaak massale demonstraties van andersglobalisten) heeft men op de Top van Brussel in 2001 besloten om met ingang van 2004 alle toppen in Brussel te organiseren.

De transformatie van de Europese wijk van woongebied tot kantorenpark is bijna voltooid.

Leopoldpark

Dit park was in de 19e eeuw een diertuin en aan het begin van de 20e eeuw de campus van de Vrije Universiteit van Brussel. In de wistenen Bibliothèque Solvay bovenop de heuvel is een aantal invloedrijke denktanks gevestigd: Friends of Europe, Forum Europe en de New Defense Agenda. Deze denktanks gebruiken de art deco bibliotheek regelmatig als prestigieuze locatie voor debatten met een hoog elitair gehalte. Alle drie de organisaties in de Bibliothèque Solvay worden geleid door lobbyveteraan Giles Merritt, een voormalig journalist.

Forum Europe presenteert zichzelf nogal misleidend als een "neutraal forum voor discussie". Net als de overige denktanks in het gebouw is Forum Europe in hoge mate afhankelijk van de financiële bijdragen van grote ondernemingen. Kopstukken uit het bedrijfsleven als baron Daniel Janssen (Solvay) en burggraaf Etienne Davignon (Suez-Tractebel)

zijn in adviserende functies bij zowel Forum Europe als Friends of Europe betrokken.

De New Defence Agenda (NDA) werd in 2003 door Merritt opgericht en wordt gefinancierd door wapenproducenten als Lockheed-Martin and BAE Systems, die in ruil daarvoor de New Defence Agenda kunnen gebruiken als 'neutraal' platform voor hun pleidooien om de Europese defensiebudgetten te verhogen.

Het kasteeltje in de noordwestelijke hoek van het park, schuin tegenover het Europees Parlement, is een paar jaar geleden gekocht door de regering van de Duitse deelstaat Beieren. De Beieren gebruiken het gebouw als uitvalsbasis voor Brusselse lobbyactiviteiten, maar hebben zich onpopulair gemaakt bij de Brusselaars omdat ze een groot deel van het Leopoldpark met een hek hebben afgesloten en aan het publieke gebruik onttrokken.

Het Brusselse militair-industriële complex

De New Defence Agenda (NDA) biedt wapenproducenten en andere geïnteresseerde bedrijven aan om onder de neutrale vlag van de New Defence Agenda debatten te organiseren of rapporten met een boodschap naar keuze uit te brengen. Daar hangt wel een prijskaartje aan vast: een publiek debat kost zo'n 15.000 euro, een rapport het dubbele daarvan. Voor de wapenproducenten is de NDA een ideale manier om een politieke boodschap te verkondigen zonder zelf al te veel op te vallen. Zoals vrijwel alle andere sectoren heeft ook de wapenindustrie het begrip 'internationale concurrentiekracht' ontdekt als 'argument' voor de eigen belangen, in dit geval verhoging van de defensie-uitgaven. De EU-landen geven op dit moment "maar" 3% van het BNP uit aan defensie, tegen 6% in de VS, en dat wordt door de wapenindustrie gepresenteerd als een belemmering voor de Europese concurrentiekracht. NDA heeft nauwe banden met het NAVO-hoofdkwartier in Brussel en met het Directoraat Generaal Onderzoek van de Europese Commissie, een departement dat groot voorstander is van verhoging van investeringen door de Europese Unie in militair onderzoek. De wapenindustrie is in Brussel ook vertegenwoordigd met lobbygroepen als de **European Association of Aerospace Industries (AECMA)** en de **European Defence Industries Group (EDIG)**.

Wiertzstraat

Midden op de kleine rotonde naast de hoog oprijzende glasevels van de Europese Parlementsgebouwen aan de Wiertzstraat staat een onopvallende, nog jonge boom. De boom en de twee gedenkstenen ernaast zijn betaald door de **Society of European Affairs Professionals (SEAP)**, de belangenorganisatie van professionele lobbyisten in Brussel. Het lijkt erop dat SEAP met deze boom op een prominente plaats de centrale rol van lobbyisten in de Europese besluitvorming zichtbaar heeft willen maken. Maar je zou de boom ook kunnen zien als een poging van de lobbyisten om de slechte reputatie van hun beroepsgroep wat op te krikken.

Het enorme Leopoldcomplex, met een vloeroppervlak van meer dan 700.000 vierkante meter, is de thuisbasis van het Europese Parlement. Met de uitbreiding van de EU tot 25 lidstaten is het al weer te klein. Daarom wordt aan de kant van het Luxemburgplein een nieuwe vleugel bijgebouwd.

Als we de Wiertzstraat verder doorlopen, onder de loopbrug door (let op het standbeeld voor de Euro aan uw linkerhand) vinden we aan onze rechterhand meteen naast de gebouwen van het Europees Parlement op nummer 50 een anoniem kantoorgebouw. Een tiental internationale mediaorganisaties houdt hier kantoor, evenals **Weber Shandwick**: met meer dan vijftig medewerkers een van de grootste lobbyfirma's in Brussel. Vier lobbyisten van Weber Shandwick zijn geaccrediteerd bij het Europese Parlement en kunnen daar onbeperkt in- en uitlopen.

Een andere interessante huurder op nummer 50 is de **International Council for Capital Formation**. Dit is de Europese tak van een denktank uit de Verenigde Staten die zich ten doel heeft gesteld "onnodige kosten voor het bedrijfsleven" (bijvoorbeeld als gevolg van milieuwetgeving) te bestrijden.

Een parlement vol lobbyisten

In maart 2004 klaagde de belangenvereniging voor lobbyisten SEAP in een open brief aan de toenmalige voorzitter van het Europese Parlement Pat Cox dat de lobbyisten hun werk niet meer behoorlijk konden doen vanwege een gebrek aan stoelen en kop telefoons op de publieke tribunes in de vergaderzalen.

Dit incident illustreert de gestage toename van het aantal lobbyisten in Brussel. Van de geschatte 15.000 - 20.000 lobbyisten in Brussel zijn er rond de 5.000 officieel geaccrediteerd bij het Europees Parlement. Zij hebben een pasje waarmee ze een jaar lang toegang hebben tot de gebouwen van het Europees Parlement. In het online register van geaccrediteerde lobbyisten op de website van het Europese Parlement valt de overweldigende aanwezigheid van lobbyisten voor het bedrijfsleven meteen op. Tegenover elke lobbyist van een maatschappelijke organisatie staan zeker zes lobbyisten die voor het bedrijfsleven werken.

Het lobbyen is een vast onderdeel geworden van het Europese besluitvormingsproces. Vooral de Europese Commissie en het Europese Parlement worden druk belobbyd. Hele paragrafen in wetsvoorstellen van de Europese Commissie of in resoluties en amendementen van het Europese Parlement komen vaak rechtstreeks uit de pennekokers van lobbyisten.

Op een trainingsbijeenkomst voor lobbyisten in 2004 zei de Engelse sociaaldemocratische europarlementariër Chris Davies: "Ik kan niet zonder lobbyisten; ik ben van ze afhankelijk." Davies benadrukte dat hij vanwege de grote werkdruk en de complexiteit van de onderwerpen maar al te graag gebruikmaakt van de teksten voor amendementen die de lobbyisten hem aanleveren.

Luxemburgplein en Luxemburgstraat

Luxemburgplein

Dit pas gerenoveerde plein is een favoriete lunch- en cocktailstek. In de restaurants en op de terrassen wemelt het van de europarlementariërs en hun medewerkers, functionarissen van de Europese Commissie, stagiaires en natuurlijk lobbyisten. Brussel is de Europese stad met het grootste aantal restaurants per hoofd van de bevolking, en dat heeft alles te maken met de vele informele lunchontmoetingen in het "Europese circuit".

Wat vroeger de ingang van het Leopoldstation was, wordt over een paar jaar de ingang van de nieuwe vleugel van het Europese Parlementsgebouw. Daarmee zal het Luxemburgplein nog veel meer dan nu een centrale ontmoetingsplek worden in de Europese wijk.

Luxemburgstraat

In deze straat wordt veel gebouwd en verbouwd – een teken van de opwaardering die deze buurt zal krijgen als de nieuwe vleugel van het Europese Parlementsgebouw helemaal klaar zal zijn. De Luxemburgstraat en directe omgeving zullen weldra de omgeving van het Schumanplein en de Kortenberglaan naar de kroon steken als lobbycentrum van Brussel. Nu al vind je aan

de Luxemburgstraat tientallen PR-bedrijven en lobbyorganisaties, zoals het Brusselse kantoor van Grayling (Luxemburgstraat 14), een Engelse PR en lobbyfirma die gespecialiseerd is in lobbyadvies aan bedrijfsfederaties. Achter de anonieme gevel van nummer 23 gaan tiental bedrijven en organisaties schuil, waaronder de European Seed Association en het Centre for the New Europe.

De European Seed Association is naast EuropaBio en biotechbedrijven als Monsanto, Bayer, Syngenta en Pioneer een van de belangrijkste probiotech lobbygroepen in Brussel. Momenteel richt de European Seed Association haar lobbyactiviteiten vooral op de Europese Zadenrichtlijn. De organisatie wil bereiken dat contaminatie van conventioneel zaad met genetisch gemanipuleerd zaad pas bij een hoog percentages op de etiketten hoeft te worden vermeld.

Het Centre for the New Europe (CNE) maakt deel uit van een nieuwe generatie ongegeneerd rechtse denktanks die zich de laatste jaren in Brussel heeft gevestigd. Het Centre for the New Europe spiegelt zich in ideologie en werkwijze aan rechtse Amerikaanse denktanks als de 'Heritage Foundation' en het 'Competitive Enterprise Institute'.

Aan het
Luxemburgplein
wordt druk gebouwd.

Lobbystrijd om biotechnologie

De twee zwaargewichten van de pro-biotech lobby zijn **EuropaBio**, de koepelorganisatie voor alle biotech-bedrijven, en de **European Seed Association**, een organisatie die behalve biotech-bedrijven ook conventionele zaadproducenten vertegenwoordigt. De vier grootste agrobiotechbedrijven **Monsanto**, **Bayer**, **Syngenta** en **Pioneer (DuPont)** zijn lid van beide organisaties, maar hebben ook hun eigen 'European Affairs'-kantoren in Brussel.

De biotech-industrie bestookte in 1998 het Europese Parlement met een van de meest intensieve en manipulatieve lobbycampagnes tot dan toe. Als gevolg daarvan keurde het parlement de controversiële Europese patentenrichtlijn goed en kreeg de biotech-industrie het recht om genen, cellen, dieren, plantenvariëteiten en delen van het menselijk lichaam te patenteren.

Na deze verontrustende overwinning heeft de biotech-lobby het als gevolg van de groeiende weerzin van consumenten tegen gentech-voedselproducten een stuk moeilijker gekregen. De Europese Commissie bleef weliswaar als voorstander van brede toepassing van biotechnologie een betrouwbare bondgenoot voor de biotech-industrie, maar een aantal EU-lidstaten stelde zich veel terughoudender op. Zo werd de toelating van nieuwe biotech-gewassen in de Europese Unie jarenlang tegengehouden. Met nieuwe wet- en regelgeving voor biotechnologieproducten probeert de Europese Commissie deze impasse te doorbreken. Dit heeft geleid tot ware krachtmetingen tussen de lobby van de biotech-industrie en de milieubeweging, en het pleit is nog steeds niet beslecht.

Guimardstraat

In het gebied tussen de Luxemburgstraat en de Wetstraat wemelt het van de lobbykantoren. In het statige pand aan de Guimardstraat 15 is het internationale advocatenkantoor **Herbert Smith** gevestigd. De Brusselse vestiging van Herbert Smith is gespecialiseerd in Europese rechtszaken, anti-trustzaken en internationaal handelsrecht. Op de website van Herbert Smith valt te lezen dat de vroegere Europese handelscommissaris Leon Brittan vanuit Londen als consultant voor de Brusselse vestiging werkt en grote ondernemingen adviseert hoe ze gebruik kunnen maken van de regels van de Wereldhandelsorganisatie. Als handelscommissaris heeft Brittan zelf een belangrijke rol gespeeld in de onderhandelingen over deze regels.

Behalve consultant bij Herbert Smith, is Leon Brittan adviserend directeur van Unilever en vice-voorzitter van de internationale investeringsbank UBS Warburg. In die laatste hoedanigheid is hij voorzitter van een invloedrijke lobby van de Londense financiële sector, de zogenaamde LOTIS High Level Group. In die functie belobbyt hij zijn opvolgers, de Europees handelscommissarissen Pascal Lamy en Peter Mandelson.

De carrièrestap van Leon Brittan staat niet op zichzelf. Veel eurocommissarissen en topambtenaren van de Europese Commissie maken na het neerleggen van hun publieke functie hun prestige, dossierkennis en politieke ervaring te gelde door over te stappen naar een toppositie in het internationale bedrijfsleven.

Een ultraliberale revolutie in Brussel?

In de Verenigde Staten beïnvloeden door het bedrijfsleven gesponsorde ultraliberale denktanks als het American Enterprise Institute al tientallen jaren het publieke debat en het overheidsbeleid. In Europa kon het gedachtegoed van denktanks als **TechCentralStation** en het **Centre for the New Europe (CNE)** een paar jaar geleden nog worden afgedaan als een marginaal verschijnsel, maar alle tekenen wijzen erop dat hun ultraliberale boodschap in Brussel steeds meer gemeengoed wordt.

De 'fellows' van het Centre for the New Europe zijn dogmatische vrijemarktdenkers die liefst alles willen privatiseren, tot aan de gezondheidszorg toe. Het Centre for the New Europe organiseert regelmatig bijeenkomsten waar assistenten van europarlementariërs, behalve op gratis bier en pizza, worden getrakteerd op ultraliberale propaganda, bijvoorbeeld felle aanvallen op het milieubeleid van de Europese Unie dat gebaseerd zou zijn op wetenschappelijk drijfzand. Het Centre for the New Europe heeft vijftien betaalde stafmedewerkers en wordt onder andere gesponsord door Exxon (olie) en Pfizer (geneesmiddelen). Het geluid van het Centre for the New Europe komt steeds vaker aan bod in invloedrijke Brusselse media als de European Voice. Toen de Italiaanse minister van defensie Antonio Martino in 2004 de "Adam Smith Award" ontving van het Centre for the New Europe, vergeleek hij het CNE met de denktanks die in de jaren tachtig van de vorige eeuw de intellectuele ammunitie verschaften voor de rechtse revolutie die Margaret Thatcher in het Verenigd Koninkrijk doorvoerde.

Het niet minder extreme TechCentralStation slaagt er ook steeds beter in haar propaganda in Brussel te verbreiden, bijvoorbeeld door gezamenlijk met de christendemocratische Europese Volkspartij (EVP) bijeenkomsten in het Europees Parlement te organiseren. TechCentralStation.be is de Europese afdeling van een Amerikaanse website die wordt volgeschreven door ultraliberale columnisten uit Europa en de Verenigde Staten. In hun columns en weblogs kraken ze vrijwel elk Europees initiatief tot progressieve wetgeving af. De website techcentralstation.be wordt gesponsord door bedrijven als Exxon, McDonalds en Microsoft.

Buiten de Europese Wijk

Hoewel de concentratie van lobbykantoren rond het Schumanplein en het Luxemburgplein het hoogste is, zijn er ook buiten de Europese wijk veel lobbykantoren te vinden. Enkele van de machtigste lobbygroepen van het bedrijfsleven hebben hun kantoor aan de rand van de Europese wijk of zelfs een eind daarbuiten. Aan de Kunstlaan 50 vinden we bijvoorbeeld het kantoor van het **EU Committee of the American Chamber of Commerce (AmCham)**. AmCham, de gezamenlijke lobbyorganisatie van bedrijven met hoofdkantoor in de VS, behoort samen met de werkgeversorganisatie UNICE en CEFIC, de federatie van de chemische industrie, tot de belangrijkste lobbyorganisaties in Brussel. Net als UNICE produceert AmCham een constante stroom standpunten over elk actueel Europees onderwerp dat op de een of andere manier de belangen van haar leden raakt.

Schuin tegenover het kantoor van AmCham, aan de overkant van de brede Kunstlaan, ligt de **ambassade van de Verenigde Staten** (Zinnerstraat 13), letterlijk een van de meest invloedrijke lobbykantoren in Brussel.

Een stuk buiten de Europese wijk, niet ver van het vliegveld Zaventem, vinden we in een wat protserig gebouw het secretariaat van een zeer exclusieve lobby-organisatie: de **Europese Rondetafel van Industriëlen (ERT)**. De ligging van het kantoor weerspiegelt dat deze elitaire club van directeuren van ruim 45 Europese multinationals zich maar zelden bezighoudt met het alledaagse Brusselse lobbywerk. In tegenstelling tot organisaties als UNICE en AmCham probeert de Europese Rondetafel vooral de langere termijnagenda van de Europese Unie te beïnvloeden. De Rondetafel maakt daarbij gebruik van het prestige van haar leden. Deze ridders van het Europese grootbedrijf hebben vaak gemakkelijk toegang tot topfunctionarissen van de Europese Commissie en tot de regeringen van de EU-lidstaten. In het verleden heeft de Rondetafel aan de wieg gestaan van de Interne Markt, de Economische en Monetaire Unie (EMU) en de euro. Vanuit Nederland zijn momenteel Antony Burgmans (Unilever), Gerard Kleisterlee (Philips), Anthony Ruys (Heineken), Jeroen van der Veer (Shell) en Hans Wijers (Akzo Nobel) lid van de ERT.

Het hoofdkwartier van de Europese Rondetafel van Industriëlen (ERT).

Het tij keren

De voorbeelden in deze gids laten zien hoe de Europese Unie steeds meer een 'lobbycratie' is geworden in plaats van een werkelijke democratie. Als de Europese bevolking massaal zou weigeren om vooruitgang op sociaal en milieugebied nog langer op te offeren aan het najagen van de "internationale concurrentiekracht", zou de bedrijvenlobby in Brussel sterk aan invloed inboeten. Een brede Europese campagne voor het versterken van de democratie op Europees niveau, gekoppeld aan een resolute afwijzing van het neoliberale markt-fundamentalisme is nodig om het lobby-tij te keren.

Bedrijvenlobby in Brussel aanpakken

De bestaande EU-regelgeving ten aanzien van lobbyen is ontoereikend en vrijblijvend. Met een brede coalitie van maatschappelijke organisaties voert Corporate Europe Observatory sinds het najaar van 2004 campagne voor effectieve Europese lobbywetgeving. Transparantie moet daarbij voorop staan. Alle bedrijven en organisaties die zich in Brussel met lobbyen bezig houden zouden tenminste verplicht moeten zijn om regelmatig op te geven op welke onderwerpen ze lobbyen, in opdracht van wie en voor hoeveel geld. Deze gegevens zouden via internet voor iedereen toegankelijk moeten zijn in een makkelijk doorzoekbare database.

Europese lobbywetgeving zal het probleem van de lobbymacht in Brussel niet helemaal kunnen oplossen. Maar een Europees lobbyregister zou een krachtig hulpmiddel zijn waarmee europarlementariërs, journalisten en maatschappelijke organisaties beter

inzicht kunnen krijgen in hoe lobbyisten het Europese besluitvormingsproces beïnvloeden. Daarmee zou het een stuk makkelijker worden om excessen te bestrijden en effectieve campagnes tegen de bedrijvenlobby op poten te zetten.

Rondleidingen door de Europese wijk

Corporate Europe Observatory nodigt u uit deel te nemen aan een van de rondleidingen die wij regelmatig in de Europese wijk organiseren. Data van rondleidingen worden op onze website aangekondigd. Voor zover onze capaciteit dat toelaat kunnen wij ook speciale rondleidingen voor groepen verzorgen. En tenslotte kunt u op een speciale website – www.eulobbytours.org – een virtuele rondwandeling maken door de Europese wijk.

Meer informatie en onderzoek

Op onze website vindt u uitgebreide achtergrondinformatie bij de onderwerpen die in deze gids aan de orde komen. Er is nog veel onderzoek nodig naar de invloed van de bedrijvenlobby in Brussel. We nodigen alle lezers van deze gids uit om daar op hun eigen manier een bijdrage aan te leveren.

Corporate Europe Observatory
De Wittenstraat 25
1052 AK Amsterdam
tel: 020-6127023
fax: 020-6861208
e-mail: ceo@corporateeurope.org
website: www.corporateeurope.org
postgiro: 7871040

Deze gids laat je kennismaken met de Europese wijk van Brussel. Ontdek waar de duizenden lobbyisten van het bedrijfsleven in Brussel werken.

- handige plattegrond van de Europese wijk
- beknopte achtergrondinformatie
- de toenemende invloed van lobbyisten in Brussel
- de belangrijkste lobbycampagnes van het bedrijfsleven
- suggesties om de lobby van het bedrijfsleven aan te pakken

In het Engels leverbaar:

One of the most useful guides to the murky world of international corporate politics ever published

- *George Monbiot*

The Corporate Europe Observatory team successfully breaks the silken veil protecting the lobbies of transnational corporations.

- *Susan George*

Eerste Nederlandstalige versie
juni 2005

